

**gemeente
Schiedam**

De vrouwen van Schiedam

**Een verhaal van het Gemeentearchief Schiedam
ter gelegenheid van 100 jaar vrouwenkiesrecht**

9 februari 2019

**Zoals met elk goed verhaal
begint ook dit verhaal met ...**

Maker: F. Henderickx, beeldnr. 61318

... een vrouw: Vrouwe Aleida,
grondlegger van Schiedam.

**600 jaren gingen voorbij tot
in het jaar 1848...**

...Nederland een nieuwe Grondwet
èn een democratie kreeg.

1848: De Grondwet

De nieuwe Grondwet maakt geen verschil tussen man en vrouw, maar wel tussen arm en rijk. Wie wil stemmen of zelf op de kieslijst wil komen moet over voldoende inkomen beschikken.

Collectie Centrum voor Familiegesciedenis

1883: Aletta Jacobs

Aletta Jacobs, arts in Amsterdam, wil op de kieslijst, maar krijgt geen toestemming. Zij voldoet echter aan alle voorwaarden.

Collectie Joods Cultureel Kwartier

1897: Grondwetswijziging

De grondwet wordt aangepast,
waardoor vrouwen geen
kiesrecht meer hebben.
De vrouwenbeweging ontstaat.

1903: Wijziging Gemeentewet

Ook in de Gemeentewet worden vrouwen buitengesloten. Het woord 'mannelijk' wordt in de tekst toegevoegd.

patiën-
del ver-
beterd;
of ruim
ist had-
tuber-
expecto-
die ci-

den 23
eld 'met
loos ter
weken
peuren,
len om
leurstel-
het ver-
, dat de
aggestie

nog een ontwerp voor algemeen vrouwen-
kiesrecht worden ingediend, dat vermoedelijk
hetzelfde lot treffen zal.

Spr. hoopt dat in ons land nooit zulke ge-
weldadigheden als in Engeland zullen noodig
zijn. In 1903 werd onder het ministerie-
Kuyper in de gemeentewet het woord man-
nelijk ingelascht, waar vóór dien het ambt
van burgemeester, secretaris en ontvanger
voor de vrouw openstond. Een van dr. Kuy-
per's argumenten was dat er voor de mannen
reeds concurrentie genoeg bestond.

Voor de polderbesturen heeft de vrouw
het kiesrecht, als zij ingeland is, maar zij is
van verkiesbaarheid uitgesloten.

In Frankrijk, Amerika en vooral in Au-
stralië kan de beweging voor vrouwenkies-
recht wijzen op snellen groei, zelfs in Turkije
is een begin van ontwakend bewustzijn der
vrouwen, zooals Pierre Loti beschrijft in zijn

1
Mo
de
lin'
als
gck

2
Ned
acht
geri
lese
rich
bed

1909: Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht

Oproep in de Schiedamsche Courant tot het bijwonen van de oprichtingsvergadering van de Schiedamse afdeling.

Openbare Vergadering
van de
Vereeniging
voor Vrouwenkiesrecht,
te Schiedam op
Woensdag 21 April,
des avonds te 8 uur,
in een der lokalen van het **VOLKSHUIS**,
onder leiding van Mevr. v. BALEN—KLAAR
van 's Hage.
Spreekster: Mej. C. S. GROOT,
van Hoorn.
ONDERWERP: Waarom Vrouwenkiesrecht?
Minimum: entrée 10 cts. Debat gewenscht.
Ophkomst dringend verzocht.
HET HOOFDBESTUUR.

1909: Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht

De Schiedamse afdeling is opgericht.

Het bestuur:

- Voorzitter C. Huldy-Kemper
- Secretaris H.J. Aaltsz (*directrice opleiding bewaarschoolhouderessen*)
- Penningmeester M. Hingman-Dobberke
- Bestuurslid E. van der Most-Knol (*handwerklerares*)
- Bestuurslid H.C.C. Legner (*lerares Duits*)

Nieuwe Schiedamsche Courant , 23 april 1909

1910: Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht

Bijeenkomst in Amsterdam

Collectie Het geheugen van Nederland

1914: Protestdemonstratie in Amsterdam

Collectie Het geheugen van Nederland

1916: Protestdemonstratie in Amsterdam

Collectie Het geheugen van Nederland

1918: Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht

1918: Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht

1918: Advertentie met knipoog

Voor 't Vrouwenkiesrecht

te strijden doet bijna een
ieder, doch 't is ook in 't be-
lang der huismoeders

ERDALIN SCHUURPOEDER

te gebruiken, want zij is 't
halve werk van hun dagtaak.

Schiedamsche Courant, 26 juni 1918

Acties hebben succes

1917: Passief kiesrecht vrouwen
en algemeen kiesrecht mannen

1919: Algemeen kiesrecht vrouwen

1922: Bovenstaande wordt in de
Grondwet vastgelegd

Collectie Het geheugen van Nederland

1919: Gemeenteraadsverkiezingen

De uitslag:

- Elisabeth Koeten-Ooms (SDAP 19 stemmen)
- Stien Nolet-Kreijns (RKSP 9 stemmen)
- H.L. Goemans-Geertsema Beckeringh (EB 9 stemmen)
- M. Hingman-Dobberke (VDB 7 stemmen)

SDAP: Sociaal-Democratische Arbeiderspartij

RKSP: Rooms-Katholieke Staatspartij

VDB: Vrijzinnig Democratische Bond

EB: Economische Bond

Elisabeth Koeten-Ooms

Eerste vrouwelijk gemeenteraadslid

Gemeenteraadslid van 1919 - 1927

Lid van de SDAP

(Sociaal-Democratische Arbeiderspartij)

Fotograaf onbekend, beeldnr. 11347

Stien Nolet-Kreijns

Tweede vrouwelijk gemeenteraadslid

Gemeenteraadslid van 1919 - 1920

Lid van de RKSP

(Rooms-Katholieke Staatspartij)

Stemt voor raadsvoorstel over kindertoeslag

ergissing berust. die motie een wel meer dat wordt, doch in kennen dat het de Bruin vroeg was dat door de l was ingediend. voorstel is inge- een uitkeering voorstel tot her- gediend is hem dit besproken maar spr. be- en krijgt ook it.

ment spr. op: at ik niet behoor or tot de arbeie uit het veor- riek mijn brood lat daar niet de verd worden. and laten voort- elzen hem. Spr.

val is, trekt hij zijn amendement in.

De heer Korpel: Er is nog een amendement.

De Voorzitter: Er zijn er meer. Nu zal spr. eerst het principe van kindertoeslag, zooals dit aan het voorstel v. d. Toorn ten grondslag ligt, in stemming brengen, daarna komen de amendementen in behandeling.

Het principe, in stemming gebracht, wordt aangenomen met 12 tegen 10 stemmen.

Voor stemmen de heeren Evers, v. d. Toorn, mr. Kavelaars, Schreuder, mr. v. Baren, mr. v. Velzen, Slavonburg, v. d. Most, Boddeus, mev. Nolet-Kreijns, de heer Matthijssen en Scheffers.

Tegen stemmen de heeren v. d. Tempel, Dinkelaar, Korpel, v. Pelt, Houtman, De Bruin, v. d. Hoek, Collé, Hijman en mev. Koelen-Ooms.

De heer mr. Kavelaars zou den heer v. d. Toorn willen vragen of deze zijn amendement overneemt

De heer v. d. Toorn: Wilt u ze even noemen?

vóór of bij de eerste ter kennis van B. en van den betrokken tak- gen.

Bij de berekening, o lid van dit artikel ver f 4500 wordt bereikt, of de bezoldiging in gold- tuel vermeerderd met d van vrij wonen, vuur, l form.

Spr. heeft geen gele verordeningen betreffend mel na te zien.

De heer v. d. Tempel dering.

De heer v. d. Toorn heid gehad de amendem Kavelaars nauwkeurig b hij zich met de wijzig ring tot f1 per week e

Harkje Benthem-de Wilde

Eerste vrouwelijke wethouder

Gemeenteraadslid van 1927 - 1941
en van 1945 - 1949

Wethouder van 1945 - 1949
(Onderwijs en Sociale Zaken)

Loco-burgemeester van 1946 - 1949

Lid van de SDAP, vanaf 1946 PvdA

Foto: Chr. Breur, beeldnr. 11671

Harkje Benthem-de Wilde

1938: Voltallige gemeenteraad en college van B&W.
Raadslid Benthem-de Wilde zit links naast burgemeester Van Haaren.

Foto: A. Maltha, beeldnr. 11111

Harkje Benthem-de Wilde

Wethouder Harkje Benthem-de Wilde met burgemeester Peek en wethouder Alberts bij het afkondigen van de gewijzigde Grondwet in 1948.

Foto: Chr. Breur, beeldnr. 10529

1935: Sociaal-Democratische Vrouwenclub

Vlag van de SDVC de vrouwenbeweging van de SDAP.

In 1935 kwam de SDAP met het "Plan van de Arbeid" dat onder andere voorzag in openbare werken ter bevordering van de economie.

Foto: J. van Kampenhout, beeldnr. 39440

1941: Sociaal-Democratische Vrouwenclub

Vlag van de Schiedamse SDVC
de vrouwenbeweging van de
SDAP.

Foto: J. van Kampenhout, beeldnr. 39441

1946: Campagne van de PvdA

De afdeling Schiedam maakt propaganda in verband met de gemeenteraadsverkiezingen.

Foto: J. Veldhorst, beeldnr. 10624

1958: Statenverkiezingen

Foto: Chr. Breur, beeldnr.36932

1965: Vrouwengroep PvdA

Vlag van de Schiedamse vrouwengroep van de Partij van de Arbeid.

Foto: J. van Kampenhout, beeldnr. 39446

Truus Verweij-de Graaff

Gemeenteraadslid van 1966-1974

Wethouder van 1966-1974

Lid van de PvdA

Wethouder van Onderwijs en Cultuur, ontving in 2011 de Aleidapenning vanwege haar verdiensten voor kunst en cultuur.

Fotograaf onbekend, beeldnr. 10711

Riet Taverne-van Campen

Gemeenteraadslid van 1962-1982

Wethouder van 1978-1982

Lid van de KVP (Katholieke Volkspartij)
vanaf 1974 CDA

Zij was in 1978 nummer 1 op de kieslijst
van het CDA.

Fotograaf onbekend, beeldnr. 20060

Tiny Krikke-Hein

Gemeenteraadslid van 1962-1974

Lid van de PvdA

Diende in 1972 een motie in dat vrouwen meebeslissen over kinderdagverblijven.

Foto R. Collette, beeldnr. 11360

1970: Statenverkiezingen

Fotograaf W. Schultz, beeldnr. 28447

Yvonne Siljee

Gemeenteraadslid van 1971-1978
en van 1982-1994

Lid van de PvdA

Zorgde in 1977 voor het afschaffen van de 'serveerpasjes' voor vrouwen in de horeca. Vrouwen moesten een bewijs van goed gedrag hebben om serveerster te worden. Mannen hadden deze plicht niet.

Foto: H. Pattist, beeldnr. 23549

1972: “Politiek Kafee”

Heiltje de Vos-Krul (CPN) spreekt tijdens het Politiek Kafee in sociëteit Quosque Tandem. Op de bank zit Dilia van de Heem (PPR).

Foto: A. Wapenaar, beeldnr. 26034

1977: Rooie Vrouwen van de PvdA

Het bestuur van de Schiedamse Rooie Vrouwen met Ria Wieringa, Ada Hekman, Janny Ouborg, Truus de Nijs en Riet Krommenhoek.

Foto: T. den Haan, beeldnr. 23307

Anne Marijke Peterhans-Steen

Gemeenteraadslid van 1978-1982

Lid van D'66

Zij streed in 1980 voor meer vrouwelijke ambtenaren. Haar motie om bij gelijke geschiktheid een vrouw voorrang te geven, kreeg steun van wethouder Riet Taverne.

Collectie Gemeentearchief, beeldnr. 39409

Els Hellwig-Kuipers

Gemeenteraadslid van 1974-1991

Lid van het CDA

Zij zorgde dat het stadhuis toegankelijk werd voor mindervaliden.

Foto: R. Dijkstra, beeldnr. 01242

Annie Renskers-Maas

Gemeenteraadslid van 1978-1990

Lid van de VVD

Zij ijverde voor een onkruidmachine,
die vervolgens “Annie” werd genoemd.

Foto: R. Dijkstra, beeldnr. 31258

1987: Europese verkiezingen

Regina en Levina Romijn deponeren hun moeders stembiljet in de bus.

Foto: R. Dijkstra, beeldnr. 23548

Trudy van den Akker-de Jager

Gemeenteraadslid van 1990-2002

Lid van D'66

“Vóór het volk, door het College van B&W” was haar leus.

Collectie Gemeentearchief, Beeldnr. 39410

Rechts: Trudy van den Akker-de Jager
Links: Anne Marijke Peterhans-Steen

1990: Raadsfractie VVD

Raadsfractie en bestuursleden van de VVD.

De vrouwen v.l.n.r.:
Annie Renskers-Maas (raadslid van 1978-1990), Engeline van Collenburg-In 't Hout (raadslid van 1993-2006) en Ans van Soest-Groeneweg

Foto: R. Dijkstra, beeldnr. 01104

Christine Daskalakis

Gemeenteraadslid van 1995-2002

Wethouder van 2002-2010

Lid van het CDA

Christine Daskalakis

Foto: J. v.d. Ploeg, beeldnr, 36005

2007: Opening van de Kindercaravan een 'avontuurlijke' buitenschoolse opvang bij basisschool Annie M.G. Schmidt.

Foto R. Smits, beeldnr. 38531

2009: Met minister Eberhard van der Laan bij de kick-off van het taalcoachproject 'Samen aan de Schie' in wijkcentrum Dreesplein.

Wilma Verver-Aartsen

Schiedams eerste vrouwelijke
burgemeester

Burgemeester van 2006–2011

Lid van de VVD

Fotograaf onbekend, beeldnr. 35950

Gemeenteraadsvergadering

Foto: J. van Kampenhout, beeldnr. 39386

Maker: P. Sprong, beeldnr. 39197

burgemeester Verver en wethouder Daskalakis

2009: Europese verkiezingen

Foto: J. van Kampenhout beeldnr. 39390

2011: Joan Leemhuis-Stout

Eerste vrouwelijk waarnemend
burgemeester 2011–2012

Lid van de VVD

Opende in 2011 het Klant Contact
Centrum door het aannemen van een
geboorteaangifte.

Foto: J. v.d. Ploeg, beeldnr. 38059

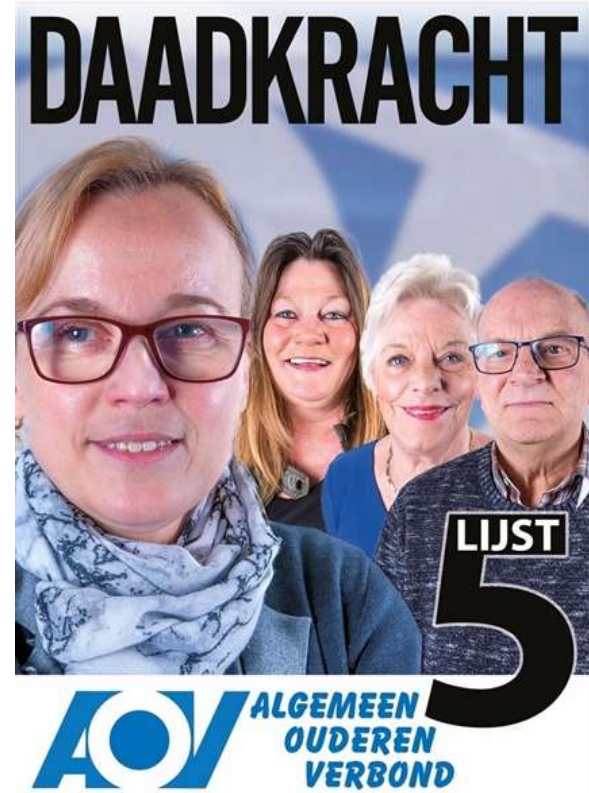
Catelijne de Groot

Gemeenteraadslid van 1998-2018

Wethouder in 2018

Lid van het AOV

Tekende in 2018 voor de aanschaf van een e-depot.

Cateljne de Groot

Gemeenteraadslid van 1998 tot 2018

Wethouder in 2018

Lid van het AOV

Tekende in 2018 voor de aanschaf van een e-depot.

*Algemeen Ouderen Verbond Schiedam
Begrotingseditie november 2010*

AOV AFDELING SCHIEDAM

Correspondentieadres:

AOV Fractie Schiedam

Nieuwe Maasstraat 134

3114 TS SCHIEDAM

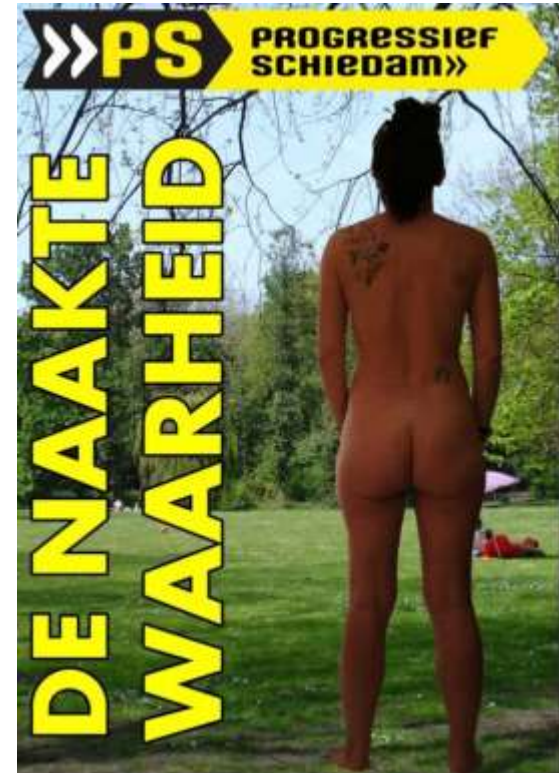
E-mail: aov@schiedam.nl / aov@aovschiedam.nl

2014: Ingrid Coenradie-Maris

Raadslid van 2008 - 2010

Lid van de Socialistische Partij,
vanaf 2009 Fractie Hamerslag

In 2014 was ze kandidaat raadslid
voor Progressief Schiedam en
voerde een opvallende campagne.

Nathalie Gouweleeuw

Wethouder van 2012 - 2018

Lid van de VVD

Als wethouder sport zorgde ze voor het sportpark Willem-Alexander.

Bron: Algemeen Dagblad

Zeynep Erdogan

Gemeenteraadslid van 2014-2018

Lid van de PvdA

Patricia van Aaken

Gemeenteraadslid van 2010 - 2014

Wethouder van 2014 tot heden

Lid van het CDA

Zij was de eerste wethouder
voor duurzaamheid.

Collectie Gemeente Schiedam

Karin Handstede

Eerste vrouwelijke gemeentesecretaris
Gemeentesecretaris van 2016 tot heden

Collectie Gemeente Schiedam

Verbond AOV - Leefbaar Schiedam

Vanaf 2018 treden Leefbaar Schiedam en AOV op als één partij

v.l.n.r.:

Anneke Post (LS), Karin de Vries (AOV), Gerrie de Bel-van Touw (LS), Catelijne de Groot (AOV)

Gürcü Polat-Işıқтаş

Gemeenteraadslid van 2018 tot heden

Lid van Denk Schiedam

1 Mahmut Erdem 2 Jane Ortet 3 Doğukan Ergin 4 Gürcü Polat-Işıқтаş 5 Sefa Ekinci

SCHIEDAM IS VAN ONS ALLEMAAL

f i t in You Tube

BEWEGINGDENK.NL/SCHIEDAM

DENK
SCHIEDAM

2019: Vrouwen met kiesrecht

Foto: J. van Kampenhout

**gemeente
Schiedam**

100 jaar vrouwenkiesrecht

9 februari 2019